

LIBERTATEA DE EXPRIMARE ȘI ACȚIUNE CA PARTE A NATURII UMANE ÎN RELAȚIILE CU DUMNEZEU ȘI CU SEMENII

Asist. univ. dr. Otniel MURZA

Institutul Teologic Creștin după Evanghelie „Timotheus”,

București, Romania

otnielmurza@gmail.com

Abstract: Freedom of Expression and Action as part of Human Nature in Relationships with God and His People.

This article analyzes the attribute of the human beings of being able to make choices according to their own will. This is scrutinized under the Biblical view of the human creation and in the view of the accountability before God the Creator, especially because this ability seems to be part of what it means to be created according to God's image. This is proved to be so for the human beings no matter if they are men or women, and no matter of their race or nationality origin. Although God seems to allow anything the people choose to do, yet He intervenes with laws and punishments. This freedom of expression and action undergoes recognition that the human beings are born with it and that there is no limit for those who choose to express it either in a good manner or towards evil. The main goal of any choices should be to honor God and His will. But since God himself does not stop the humans even when their choices are bad and evil-minded how should the society respond?

In relation to this, another question has to do with the right of anybody to express and manifest their own will in the society. Would this be left free and unlimited because it is a fundamental right or are there any lines to draw in order to limit and correct it? The last part of the article focuses on some of the beginning statements of the Universal Declaration of Human Rights as it seems to lack the recognition of the Biblical truth about the human being created by God with reason, conscience, and freedom. This can be called a deficit because it does not present the people with sufficient reasoning to choose their expressions and actions towards the wellbeing of their neighbors.

Keywords: *freedom of the will, accountability, human right, human nature*

Introducere

Acest studiu analizează conștiința și libertatea de alegere¹ a acțiunilor proprii începând cu o perspectivă biblică, cum ar fi faptul că este parte din înzestrările pe care omul le-a primit când a fost creat. Apoi, responsabilitatea omului este în primul rând față de Dumnezeu și în al doilea rând față de semenii săi. Ca urmare, se va încerca să se vadă care este răspunsul lui Dumnezeu față de această înzestrare a omului de a face alegeri și a modului în care le face. Câtă libertate îi acordă Dumnezeu ca primă persoană față de care este responsabil? Răspunsul la această întrebare ar putea indica anumite linii directoare cu privire la dreptul fundamental al omului de a face alegeri bazat pe voința și conștiința sa proprie.

Pentru aceasta se vor folosi câteva situații biblice pentru a vedea în ce măsură este îngrădită sau nu libertatea pe care Dumnezeu i-o acordă omului. Dreptul omului de a face alegeri pe baza voinței proprii și a conștiinței sale va fi analizat și în perspectiva socială a comunității și a ceea ce societatea ar trebui să limiteze sau nu.

Având în vedere că la nivel internațional există un document agreat cu privire la drepturile fundamentale ale omului, se va încerca și o scurtă analiză a preambulului și a primului articol din Declarația Universală a Drepturilor Omului pentru a vedea dacă în formatul actual este suficientă în sine însuși sau ar trebui să sufere anumite schimbări pentru a garanta libertatea de exprimare a individului pe termen nedefinit indiferent de schimbările sociale, politice sau culturale. Altfel spus, ce s-ar putea întreprinde pentru a încuraja și garanta niște manifestări ale libertății de conștiință care să aducă beneficii societății?

Libertatea de a face alegeri în context biblic

Biblia Îl prezintă pe Dumnezeu ca nefiind dependent de forțe sau factori externi. El este suficient prin Sine însuși. Despre El se afirmă că este mai presus de orice ființă, că este Creatorul lumii și că toate lucrurile le-a făcut prin voia Sa. Unii teologi indică faptul că în Dumnezeu există voia Sa morală și guvernarea Sa suverană.² Pe lângă acestea se mai poate vorbi și

1 S-a ales a nu se folosi termenul „liberul arbitru” pentru a nu se produce confuzie cu privire la interpretări filozofice sau teologice cum ar fi cele arminianiste sau calviniste.

2 Cf. Wayne Grudem, *Teologie Sistematică: introducere în doctrinele biblice*, trad. Dinu Moga, Oradea, Editura Făclia, 2004, p. 352.

despre libertatea lui Dumnezeu, „acel atribut al lui Dumnezeu prin care El face orice dorește”³. Ca urmare, creația și planurile Sale sunt rezultate ale voinței libere de care dispune.

În voința Sa morală se cuprind legile și poruncile pe care le-a dat în conformitate cu caracterul Său. Prin acestea Dumnezeu și-a exprimat așteptările pe care le are din partea ființelor create, în mod special, din partea omului. În același timp, Dumnezeu își desfășoară voia și în guvernarea Sa suverană. Toate hotărârile și evenimentele planificate de El urmând a se desfășura indiferent de alți factori externi. Aceste hotărâri și planuri sunt confirmate ca fiind făcute „prin voia lui Dumnezeu” (1 Corinteni 1:1), „după voia lui Dumnezeu” (2 Corinteni 7:9-11; Galateni 1:4), „după voia Sa” (Evrei 2:4), sau „după buna plăcere a voii Sale” (Efeseni 1:5). În toate acestea se poate observa că Dumnezeu este deținătorul inițial a ceea ce înseamnă libertatea de a alege ce dorește să facă.

Această libertate de alegere, așa cum este ea înțeleasă din perspectivă umană, se bazează întotdeauna pe voința sau dorința persoanei respective. Cu alte cuvinte, Dumnezeu ar avea dreptul să aleagă să spună sau să facă ceea ce dorește. Aici poate apărea o înțelegere distorsionată a ceea ce înseamnă ca cineva, și mai ales Dumnezeu, să facă ce dorește. În înțelesul din relațiile interumane aceasta ar putea merge până acolo încât să se creadă că orice persoană poate face orice, indiferent dacă este bine sau rău. Uneori, această idee se încearcă a fi plasată în dreptul lui Dumnezeu. Dar El este bun și moral în Sine însuși, iar Domnul Isus afirma că oamenii, care sunt răi în firea lor, pot da daruri bune copiilor lor (*Matei* 7:9-11), însă Dumnezeu este bun și ca urmare El dă lucruri bune.

Astfel, libertatea voii lui Dumnezeu nu ar trebui înțeleasă ca o permisivitate pe care Dumnezeu și-o ia pentru a spune sau a face răul. Teologul Millard J. Erickson definește voia morală a lui Dumnezeu ca fiind „dorința lui Dumnezeu”, adică „intenția generală a lui Dumnezeu, valorile care Îl satisfac”⁴. Atunci când Erickson vorbește de voia lui Dumnezeu, el o înțelege ca fiind definită și de „intenția specifică a lui Dumnezeu într-o situație dată, ceea ce El decide că trebuie să aibă loc de fapt”⁵. În această categorie el include și acele momente în care Dumnezeu „voiește să permită...

3 *Ibidem*, p. 227.

4 Millard J. Erickson, *Teologie Creștină*, trad. Elena Jorj, Ediția a VII-a, Oradea, Editura Cartea Creștină, 2004, p. 317.

5 *Ibidem*, p. 317.

să aibă loc ceea ce de fapt El nu dorește... îngăduind ca un om să aleagă de bunăvoie un mod păcătos de a acționa”⁶. Christopher Wright consideră că în suveranitatea și voia Sa liberă, „Dumnezeu a oferit fiecărei persoane libertate și responsabilitate în deciziile și alegerile sale morale, dar, în cele din urmă, va conta voia lui Dumnezeu (Proverbele 16:1-2,9; 19:21; 21:1-2, 30-31)”⁷.

În privința aceasta se poate observa că Dumnezeu nu impune cu forța asupra voinței și alegerilor omului. El prezintă adevărurile morale și oportunitatea de a le alege ca standarde de viață. Ba mai mult, Dumnezeu încurajează omul pentru a le alege. Unul din motive are de-a face cu responsabilitatea omului față de Creatorul său. Astfel de situații se pot observa în diferite contexte din Biblie.

De exemplu, chiar de la început Dumnezeu i-a spus omului ce are voie și ce nu are voie să facă. Când femeia, iar mai apoi bărbatul s-au apropiat pentru a mânca din pomul cunoștinței binelui și răului, Dumnezeu nu a împiedicat alegerea lor. Însă alegerea lor a avut consecințe permanente și impunerea unor noi legi, cum ar fi: interdicția de a mai rămâne în Grădina Edenului, impunerea purtării de haine, limită de viață, durere la nașterea copiilor, muncă istovitoare și buruieni în agricultură.

Tot El i-a atras atenția lui Cain că gândurile pe care le avea, lucrurile pe care le planifica nu erau după voia Sa și că era nevoie să facă alegeri bune. Dumnezeu nu a negat existența păcatului și a tentației de a face rău, ci a încurajat o acțiune bine definită: „păcatul pândeste la ușă; dorința lui se ține după tine, dar tu să-l stăpânești” (Geneza 4:7). Deși sună ca o poruncă, timpul verbal ebraic folosit – Qal Imperfect – denotă pe de o parte ceva prezent sau de viitor, iar pe de alta ceva ce este neîmplinit deocamdată⁸, dând astfel oportunitatea ca persoana implicată să aleagă ce va face la momentul respectiv. Dumnezeu nu a împiedicat împlinirea crimei pe care Cain a ales să o facă, dar a intervenit cu o pedeapsă imediată și limitată.

6 *Ibidem*, p. 317. Vezi și faptul că Wayne Grudem vorbește despre *Voința liberă* a lui Dumnezeu care „cuprinde toate lucrurile pe care Dumnezeu hotărăște să le voiască, dar care în conformitate cu natura Sa, nu e necesar ca să le voiască.” Wayne Grudem, *Op. cit.*, p. 224.

7 Christopher Wright, *Etica Vechiului Testament pentru comunitatea creștină*, trad. Silviu Tatu, Oradea, Editura Casa Cărții, 2019, p. 372.

8 Cf. *Hebrew verbs: Qal Imperfect* disponibil la https://www.hebrew4christians.com/Grammar/Unit_Ten/Qal_Imperfect/qal_imperfect.html (accesat la 30.07.2021).

Într-o altă situație, prin Moise, Dumnezeu a provocat poporul Israel să aleagă între ceea ce însemna viața, binele și binecuvântarea pe de o parte, și moartea, răul și blestemul pe de altă parte (Deuteronomul 30:15, 19). La finalul discursului, încurajarea era ca ei să aleagă viața pentru a putea trăi mult timp în țara promisă. A alege viața însemna în același timp să aleagă să-L iubească pe Dumnezeu și să aleagă să asculte de poruncile Sale (Deuteronomul 30:19-21). Pedepșa pentru alegerile greșite și neascultare și-a atins punctul culminant atunci când Imperiul Asirian, iar mai târziu cel Babilonian au cucerit împărățiile lui Israel și Iuda.

În cadrul Trinității, Domnul Isus a ales să facă voia lui Dumnezeu. Această decizie era conformă cu planul lui Dumnezeu și a fost exprimată direct: „Iată-Mă (în sulul cărții este scris despre Mine), vin să fac voia Ta, Dumnezeule!” (Evrei 10:7). De asemenea, atunci când se afla în Grădina Ghetsimani, Domnul Isus, care avea natura divină și natura umană i-a cerut lui Dumnezeu să evite, dacă este posibil, trecerea prin suferința crucii. După ce a declarat că Dumnezeu Tatăl avea puterea în toate lucrurile, a mai adăugat o confirmare a voinței Sale, care era conformă cu alegerea pe care o declarase la intrarea Sa în lume: „Totuși facă-se nu ce voiesc Eu, ci ce voiești Tu” (Marcu 14:36). Prin aceasta se poate observa cum alegerile Sale erau în conformitate cu voia și planurile lui Dumnezeu. Despre Domnul Isus se specifică că a venit pentru a aduce omului eliberare sau libertate față de păcat. Prin urmare, alegerile Sale făcute după voia lui Dumnezeu au avut ca rezultat binecuvântări și un grad mai mare de libertate pentru om. Însă această libertate a fost înțeleasă greșit de mulți creștini. Exemplul cel mai elocvent s-a petrecut în biserica din Corint atunci când libertatea de a iubi aproapele a fost transpusă cu precădere în domeniul sexual.

În schimb, dacă cineva alege contrariul față de voia lui Dumnezeu sau planurile Sale, este categorisit ca făcând o acțiune de anulare sau zădărnire a ceea ce Dumnezeu ar avea pregătit pentru el. Așa este și cazul fariseilor și a învățătorilor Legii de pe vremea Domnului Isus care au ales să nu creadă și să nu primească botezul lui Ioan Botezătorul (Luca 7:30). Pentru ei Domnul Isus nu a pronunțat o judecată imediată, ci una escatologică, de viitor.

În nici unul din cazurile prezentate Dumnezeu nu impune, ci lasă omul să aleagă. Îi conferă dreptul de a fi liber să aleagă ce spune sau face. Aceasta nu înseamnă că puteau face chiar orice. De aceea, apostolul Pavel explică că ceea ce se întâmpla imoral în societate era urmarea alegerilor

făcute de oameni.⁹ Alegerile lor L-au făcut pe Dumnezeu să-i lase „în voia unor patimi scârboase” (Romani 1:26) și „în voia minții lor blestamate, ca să facă lucruri neîngăduite” (Romani 1:28).

În aceeași linie de gândire cu a lui Pavel, Christopher Wright observă că în Vechiul Testament alegerile sunt direct legate de înțelepciune sau nebunie. El afirmă că alegerile pe care le fac oamenii „nu sunt concepte intelectuale, ci, în principal, concepte morale și spirituale. Înțelepciunea înseamnă a alege să trăiești în limitele voii și călăuzirii Dumnezeului suveran. Nesăbuiința înseamnă să crezi că poți trăi sfidându-le pe amândouă.”¹⁰ Ceea ce lipsește, în general, din gândirea sau cultura actuală are de-a face cu a recunoaște că ființele umane sunt datoare în primul rând față de Dumnezeu și că legile ar fi bine să fie alcătuite în jurul îndatoririlor acestora.

Puterea de a alege înnăscută în natura ființei umane

Atunci când Dumnezeu a creat omul, în decizia luată cu privire la crearea ființei umane a specificat astfel: „Să facem om după chipul Nostru, după asemănarea Noastră; el să stăpânească peste peștii mării, peste păsările cerului, peste vite, peste tot pământul și peste toate târâtoarele care se mișcă pe pământ.” (Geneza 1:26). Ca rezultat, au fost create primele ființe umane: un bărbat și o femeie. Desigur că atunci când se aruncă o privire asupra detaliilor de creare a femeii (Geneza 2:18-23), s-ar putea induce o idee de subordonare sau dependență, respectiv de inferioritate a femeii în comparație cu bărbatul. Însă din punct de vedere al naturii omenești și a atributelor care le-au fost acordate ființelor umane, este specificat foarte clar că nu există nici o diferență între bărbat și femeie. Aceasta se poate baza pe faptul că decizia lui Dumnezeu este urmată de o descriere specifică a rezultatului final: „Dumnezeu a făcut pe om după chipul Său, l-a făcut după chipul lui Dumnezeu; parte bărbătească și parte femeiască i-a făcut.” (Geneza 1:27).

Totodată, cuvântul pentru om este „אָדָם” (*ādām*), care ar putea fi foarte bine asociat cu a spune: pământean. Nu din cauză că ar mai fi create ființe umane și în alte părți ale universului, ci bazat pe faptul că a fost luat din pământ „אֲדָמָה” (*ādāmāh*) (Geneza 3:19). Această origine a

9 La acest aspect al alegerilor nepotrivite și a ceea ce Dumnezeu „voiește să permită”, se referă Erickson.

10 Christopher Wright, *Op. cit.*, p. 372.

naturii umane ar trebui să indice destul de puternic spre faptul că oamenii sau pământeni, indiferent dacă este vorba de bărbați sau femei, sunt asemănători din punct de vedere al hotărârii divine cu privire la natura lor. Și unii și alții îndeplinesc criteriul de a fi creați după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Diferențele de natură sexuală nu au fost o barieră în calea creării bărbatului sau a femeii, în mod specific, după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. De aceea, în cadrul acestui studiu, referințele cu privire la natura umană și drepturile omului vor fi relaționate la oameni indiferent de sex.

Un alt factor care trebuie supus atenției este faptul că, la început, Dumnezeu nu a creat mai multe rase umane, nici nu i-a împărțit în națiuni. Prin aceasta se poate subînțelege că indiferent de națiunea de origine, orice om deține aceleași atribute transmisibile datorite de Dumnezeu și ar trebui tratat egal. A se observa că, de fapt, națiunile s-au format pe baza familiei și a dezvoltării ei, iar la baza lor a existat întotdeauna o persoană cheie sau o familie.

De exemplu, urmașii fiilor lui Noe au ocupat teritorii diferite. Despre fiecare din cei trei fii ai lui Noe și urmașii lor se specifică ceva asemănător. Despre Iafet și urmașii săi: „de la ei se trag popoarele din țările neamurilor de pe malul mării, după ținuturile lor, după limba fiecăruia, după familiile lor, după semințiile lor” (Geneza 10:5). Despre Ham, Sem și fiii lor se spune că: „aceștia sunt fiii lui Ham/Sem, după familiile lor, după limbile lor, după țările lor, după neamurile lor” (Geneza 10:20-31). Iar declarația finală despre toți aceștia sună astfel: „Acestea sunt familiile fiilor lui Noe, după spița neamului lor, după neamurile lor. Și din ei au ieșit neamurile care s-au răspândit pe pământ după potop” (Geneza 10:32). Prin urmare, ființa umană nu poate fi discriminată din cauza apartenenței la o familie, neam sau popor. Prin deducție genealogică se poate afirma că fiecare om este un descendent ai acelorași proto-părinți.

Revenind la decizia lui Dumnezeu de a face om după chipul și asemănarea Sa, aceasta ar trebui să implice și un transfer de caracteristici morale de natură dumnezeiască în natura ființei umane. Una dintre acestea ar trebui să fie însuși libertatea de a alege. Așa cum s-a menționat mai înainte, se poate observa că Dumnezeu a încercat să conlucreze cu oameni care dețineau în natura lor această caracteristică sau atribut. Dacă acest atribut al libertății de a alege este respectat de Dumnezeu, cu cât mai mult ar trebui tratat cu atenție în cadrul societății.

Fred Catherwood consideră că în cadrul contextelor autocratice „vi-ziunea creștină asupra demnității și responsabilității individului este accep-tată aproape universal”¹¹. Alături de aceasta se poate pune și concluzia lui David A. Nobel care susține că până și în situațiile actuale, în care cultura postmodernă a acaparat domeniul social, când postmoderniștii manifestă dorințe de dreptate și corectitudine apelează la ceva fundamental.¹² El este de părere că aceasta este ceva neobișnuit pentru astfel de oameni care își bazează afirmațiile pe relativism și în a căror „viziune nu există corectitu-dine”¹³. Prin ceva fundamental David A. Nobel înțelege concepția biblică sau creștină despre lume și viață. De aceea, el inserează faptul că nu poate fi vorba decât despre faptul că și în cazul lor, „Dumnezeu a scris în inimile lor cerințele Legii Sale morale (Romani 2:14-15)”¹⁴. Apelul postmoderniș-tilor la ceea ce este fundamental este făcut din cauză că le lipsește această parte din concepția proprie despre lume și viață.¹⁵ Observațiile lor indică în aceeași direcție și susțin faptul că în natura sa, omul a fost înzestrat de Dumnezeu cu atribute care transcend alegerile imediate.

Chiar și în domeniul psihologiei, teoreticienii care s-au preocupat de natura fundamentală a ființelor umane și de valoarea naturii umane nu au pus la îndoială faptul că motivațiile omului ar fi înnăscute în natura sa. Problema pe care ei au tratat-o are de-a face cu starea originală a motivați-ilor înnăscute. Spectrul afirmațiilor lor este foarte larg și cercetările unora au tratat motivațiile ca fiind negative, a altora ca fiind pozitive, în timp ce alții s-au aflat în poziții mai moderate.¹⁶

Karl Heinz Peschke leagă libertatea de exprimare și acțiune de conștiința ființei umane. El consideră că alegerile trebuie să fie bazate pe

11 Fred Catherwood, „Creștinul și politica”, în D. A. Carson, John D. Woodbridge, *Dumnezeu și cultura*, trad. Elena Jorj, Oradea, Editura Cartea Creștină, 2006, p. 222.

12 David A. Noebel, *Înțelepciunea vremurilor: Cum ne afectează pe noi astăzi conflictul dintre principalele concepții despre lume și viață*, trad. Livius T. Percy, Oradea, Editura Car-tea Creștină, 2013, p. 573.

13 *Ibidem*, p. 573.

14 *Ibidem*, p. 573.

15 Cf. David A. Noebel, *Op. cit.*, p. 573.

16 Robert B. Erwen prezintă paisprezece teoreticieni de seamă ai psihologiei și trage concluzii cu privire la pozițiile lor. Freud este așezat la capătul negativist al acestui spectru, Horney și Rogers la cel pozitivist, iar ceilalți sunt pe poziții mai moderate. Cf. Robert B. Erwen, *Introducere în teoriile personalității*, București, Editura Trei, 2012, p. 534.

vocea conștiinței. Este posibil ca gândirea sa să fi fost influențată de părerile Sfântului Augustin și a școlii franciscane care considerau că „conștiința este locul întâlnirii de iubire dintre Dumnezeu și om, și de aceea, este vocea divină”¹⁷. Ca urmare, ignorarea a ceea ce spune propria conștiință o numește delict. Din punctul său de vedere, alegerile rele sunt direct legate de modul în care este formatată conștiința. În funcție de aceasta, societatea se poate apăra din punct de vedere legal de acțiunile unei persoane care are o conștiință rău formată. Pentru el, mijloacele de formare a unei conștiințe responsabile sunt legea civilă și magisteriul Bisericii. Apelul lui Karl Heinz Peschke este de a interveni în formarea individului, pentru ca mai târziu să nu fie necesare legi și mijloace de coerciție.¹⁸ Așadar, s-ar putea concluziona parțial că, deși omul este înzestrat de Dumnezeu cu conștiință și libertatea de a-și alege acțiunile pe care le întreprinde, în cadrul unei societăți acestea pot fi delimitate sau corectate în funcție de binele sau răul pe care-l produc.

Dreptul omului de a alege

Una din problemele mari ale omenirii de-a lungul istoriei a constat în tot felul de discriminări bazate pe diferențe între oameni. Lipsirea de drepturi sau subjugarea lor în diferite moduri a fost motivată, de obicei, pe baza intereselor purtate de partea mai puternică.

Un astfel de caz preluat din Vechiul Testament indică faptul că majoritatea societății poate ajunge la alegeri care contravin unei conduceri teocratice. Așa s-a întâmplat în cazul alegerii lui Saul ca împărat al lui Israel. Poporul a dorit să aibă un împărat și i-a cerut profetului Samuel să-i îndeplinească cererea. În mijlocul acestui proces, Dumnezeu a declarat că alegerea pe care a făcut-o poporul nu avea de-a face așa de mult cu o schimbare socio-politică ci cu una teologică. De fapt, avea loc o schimbare de priorități, în urma căreia Dumnezeu nu va mai ocupa primul loc în conducerea Israelului. Chiar și în această „lepădare” (1 Samuel 8:7) impusă de majoritate, Samuel a ales să continue să facă ceea ce făcuse toată viața. În schimb, împăratul cerut de popor a dus națiunea spre o

17 Karl H. Peschke, *Etica creștină: Întemeierea teologiei morale*, vol. 1, trad. Mitrofan Ioan, Târgu Lăpuș, Editura Galaxia Gutenberg, 2009, p. 201.

18 *Ibidem*, p. 235.

formă autocratică de conducere. A ajuns să nu mai țină cont de poruncile morale și rânduielile lui Dumnezeu, nici de sfatul celor apropiați și a profetului Samuel.

Această tendință spre autocrație se poate observa în majoritatea contextelor sociale. Ea nu ar trebui să poată fi motivată prin abuzarea drepturilor de care trebuie să dispună fiecare participant al contextului respectiv. Ele trebuie să fie garantate, astfel încât fiecare ființă umană să-și poată îndeplini responsabilitățile sub imboldul alegerilor bazate pe conștiință. În cazul poporului Israel, Christopher Wright susține că Decalogul era un fel de „Cartă a drepturilor umane și divine, exprimate sub forma responsabilităților, atât de necesare pentru păstrarea libertății răscumpărate”¹⁹. Partea cea mai interesantă constă în faptul că el susține că drepturile și libertățile pe care și le-au câștigat după ieșirea din Egipt sunt protejate prin aceste zece porunci. Totuși, responsabilizarea este termenul său cheie în analiza libertăților și drepturilor de care dispuneau.²⁰ Privind prin această prismă, împăratul Saul ar fi trebuit să se responsabilizeze în limitele poruncite de Decalog.

Sir Fred Catherwood consideră că până și creștinii se împart în două tabere cu privire la drepturile care pot fi acordate omului. Unii cred că este nevoie de legi și pedepse dure, iar alții cred că ar trebui să ierte orice.²¹ Tot el atrage atenția asupra faptului că fiecare enunț din Declarația drepturilor omului are la bază un principiu creștin.²² Însă cel care aduce lucrurile mai aproape de realitate este James W. Sire când evidențiază faptul că în contextul postmodernismului, „binele social este orice consideră societatea că este”²³. El consideră că „nu se poate apela la un bine superior din afara familiei umane”²⁴ și că societatea rămâne „doar cu un relativism etic radical”²⁵. Cu alte cuvinte, atâta timp cât omul alege să respecte legile și condițiile societății din care face parte, este considerat ca un individ liber. Este necesar a se observa aici ideea de a alege să se mulțumească cu starea dată și reacția radicală pe care i-o opune societatea în caz de neascultare. De aceea, James

19 Christopher Wright, *Op. cit.*, p. 265.

20 *Ibidem*, p. 265.

21 Fred Catherwood, *Op. cit.*, p. 224.

22 *Ibidem*, p. 234.

23 James W. Sire, *Universul de lângă noi: Un catalog al concepțiilor fundamentale despre lume și viață*, trad. Florin Mermeze, Oradea, Editura Cartea Creștină, 2005, p. 226.

24 *Ibidem*, p. 227.

25 *Ibidem*, p. 227.

W. Sire evidențiază cu seriozitate problema persoanelor care „refuză să vorbească limbajul etic al comunității”²⁶.

La polul opus ar putea fi așezat Cyril Rodd care îndeamnă individul la asumarea unor drepturi depline angajate individual pe baza faptului că fiecare persoană care cugetă alege dacă dorește să fie subiectul unei autorități anume. El susține că „nu poate exista o autoritate externă mie, ci numai o putere care se impune asupra mea”²⁷. Afirmările sale sunt contracarate de Christopher Wright care susține că Rodd ajunge la un solipsism deoarece consideră individul ca fiind autoritatea supremă. Cu alte cuvinte, individul este cel care alege dacă se supune sau nu unei alte autorități. Wright afirmă că aici Rodd face o confuzie între sursa unei autorități și rațiunea umană²⁸ din cauza poziției sale iluministe.²⁹

Ca urmare, problema se pune cu privire la limita dintre drepturile pe care ar trebui să le aibă orice ființă umană și ce anume ar trebui ratificat prin legi. Omul are o conștiință înnăscută care ar trebui formată spre bine și frumos și spre asumarea de responsabilități când este vorba de a lua decizii. Atunci când o societate lucrează spre acest deziderat, ar trebui să încurajeze manifestările și acțiunile bune și frumoase prestate de om în folosul personal și al comunității.

Însă nu se poate vorbi despre situații perfecte, iar acesta este motivul pentru care și Karl Heinz Peschke crede că dreptul individului de a nu fi obligat să acționeze împotriva propriei conștiințe, este un drept care nu are limite.³⁰ Adică, nici o autoritate nu ar trebui să aibă dreptul de a-și forța cetățenii să facă ceva prin care-și calcă pe conștiință. Legat de aceasta el face o distincție fină cu privire la situațiile în care individul alege să acționeze conform propriei conștiințe. Având în vedere că unele acțiuni pot fi dăunătoare comunității din cauza modului în care s-a format conștiința personală, el propune o restricționare a acestora.³¹

26 *Ibidem*, p. 227.

27 Cyril Rodd, *Glimpses of a Strange Land: Studies in Old Testament Ethics*, Edinburg, T. & T. Clark, 2001, p. 325, *apud*: Christopher Wright, *Op. cit.*, p. 465.

28 Pentru Christopher Wright, rațiunea este „facultatea prin care recunoaștem și acceptăm o autoritate” și „mijlocul prin care acționez corespunzător și în cunoștință de cauză”. Christopher Wright, *Op. cit.*, p. 466.

29 *Ibidem*, pp. 465-466.

30 Karl H. Peschke, *Op. cit.*, pp. 233-234.

31 *Ibidem*, pp. 233-234.

Deficitul primordial din Declarația Universală a Drepturilor Omului³²

Trecând în revistă preambulul și primul articol din Declarația Universală a Drepturilor Omului se poate observa că îi lipsește ceea ce creștinii, ar numi ca fiind evident: indicarea autorului drepturilor fundamentale ale ființelor umane și legătura acestor declarații cu contextul biblic original al acestora. Preambulul începe astfel: „Considerând că recunoașterea demnității inerente tuturor membrilor familiei umane și a drepturilor lor egale și inalienabile constituie fundamentul libertății, dreptății și păcii în lume”³³, iar primul articol stipulează următoarele: „Toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi. Ele sunt înzestrate cu rațiune și conștiință și trebuie să se comporte unele față de altele în spiritul fraternității.”³⁴

Confirmarea înzestrării ființei umane cu rațiune și conștiință este conformă cu înzestrarea omului la creație după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Arhiepiscopul mitropolit emerit Ioan Robu susține că numele lui Dumnezeu ar fi trebuit să facă parte din această declarație. El afirmă și că au existat discuții contradictorii atunci când s-a încercat formula: „Creați după chipul și asemănarea lui Dumnezeu... oamenii sunt înzestrați cu rațiune și conștiință...”³⁵. Din punctul său de vedere asistăm la o incongruență a declarației ONU din cauză că prin ea s-ar dori să se „introducă o epocă de ordine și pace între oameni și între popoare... însă, privează o astfel de bază de adevărata ei soliditate, întrucât nu spune nimic despre Cel a cărui recunoaștere poate garanta pe deplin drepturile omului: Dumnezeu”³⁶.

Tot el este de părere că lipsa numelui lui Dumnezeu și faptul că se face „abstracție de Dumnezeu” duce la o concepție „pur profană despre drepturile omului” care „este lipsită de un fundament profund și solid” și de „claritate în cunoașterea fiecărui drept în parte”³⁷. În aceeași ordine de

32 Referirea este specifică la *Declarația Universală a Drepturilor Omului* din 10 decembrie 1948 emisă de Organizația Națiunilor Unite și publicată în broșura din 10 decembrie 1948, disponibilă la http://www.anr.gov.ro/docs/legislatie/internationala/Declarația_Universala_a_Drepturilor_Omului.pdf (accesat la 28.07.2021).

33 *Ibidem*.

34 *Declarația Universală a Drepturilor Omului* din 10 decembrie 1948 emisă de Organizația Națiunilor Unite și publicată în broșura din 10 decembrie 1948.

35 Ioan Robu, „Ceea ce i-ați făcut unuia dintre aceștia...”: *Prelegeri de teologie morală și spirituală*, București, Editura Arhiepiscopiei Romano-Catolice de București, 1999, p. 77.

36 *Ibidem*, p. 77.

37 *Ibidem*, p. 78.

idei, a observat că există situații în care dreptul poate degenera și să fie transformat în nedreptate dacă nu are la bază „drepturile fundamentale permanente, înrădăcinate în natura umană și în ultimă instanță date de Dumnezeu”³⁸.

Cu toate acestea, omul care Îl are pe Dumnezeu în centrul atenției și vieții sale poate să ia decizii bazate pe o rațiune și conștiință curate, sincere, cu grijă față de aproapele său, dar mai ales cu respect față de Dumnezeu și voia Sa. Lipsa unor repere bine definite s-ar putea să nu poată vitaliza suficient un comportament constant indiferent de schimbările concepțiilor despre lume și viață care apar în funcție de schimbarea curentului principal al societății.

William C. Matison III atrage atenția subliniază că în lipsa lui Dumnezeu din centrul alegerilor umane, „dacă libertatea umană este pur și simplu capacitatea de a alege, atunci omul este liber indiferent de ceea ce alege”³⁹. El face o diferențiere între perspectiva libertății mediocre și perspectiva libertății pentru excelență. În prima, omul poate avea mai multe alegeri deoarece orice ar alege este liber. În schimb, în cadrul perspectivei libertății pentru excelență, există mai puține alegeri, deoarece ar trebui ca ele să ducă la rezultate frumoase.⁴⁰

Desigur că dreptul fundamental al omului de a face alegeri pe baza conștiinței ar trebui lăsat liber sau cât mai liber posibil. Din partea unui creștin credincios lui Dumnezeu și conștient că fiecare alegere trebuie să corespundă cu voia lui Dumnezeu nu ar trebui să existe nici un pericol social cu privire la alegerile făcute. Dar în fața unui construct social în care nu se poate vorbi întotdeauna de încredere, asigurarea unor linii clare de demarcație ar trebui să ajute la manifestarea acelor alegeri bune și frumoase și să le descurajeze pe cele rele sau toxice pentru societate.

Un exemplu în privința aceasta este afirmația Domnului Isus că în iubirea lui Dumnezeu cu toată inima, cu tot sufletul și cu tot cugetul și a aproapelui ca pe sine însuși se cuprinde toată Legea (Matei 22:37-40). Așadar, Decalogul și alte porunci date de Dumnezeu ar trebui să funcționeze mai întâi ca un indiciu care confirmă dacă exprimarea practică a

38 *Ibidem*, p. 69.

39 William C. Matison III, *Introducing Moral Theology: True Happiness and the Virtues*, Grand Rapids, Michigan, Brazos Press, 2008, p. 53.

40 *Ibidem*, pp. 53-54.

alegerilor personale este conformă cu voia lui Dumnezeu și benefică celor din jur. Probabil că aceasta ar putea fi o idee de pornire în alcătuirea legilor.

Concluzii

În ființele umane pe care le-a creat, Dumnezeu a investit atribute transmisibile cum ar fi conștiința și libertatea de a alege. Acestea sunt deduse în primul rând din decizia Sa de a-l crea pe om după un standard special, și anume: chipul Său. Pe parcursul Scripturii se regăsesc exemple în care Dumnezeu este deținătorul unei libertăți de alegere conforme cu voia Sa. Această caracteristică poate fi observată și la oameni menționați în diverse situații, ceea ce confirmă că bazat pe procesul universal de creație al ființei umane, în mod normal, orice om ar trebui să fie liber să facă ceea ce alege și să i se asigure acest drept de ceilalți indivizi ai comunității.

S-a observat că alegerile oamenilor nu concordă întotdeauna cu voia lui Dumnezeu și că atunci când se întâmplă astfel, omul se pune într-o stare de voie permisivă a lui Dumnezeu, adică va fi lăsat să facă ceea ce-și alege și să sufere consecințele imediate și finale ale alegerilor sale.

De asemenea, există situații în care alegerile omului sunt contrare constructului social din care face parte. În astfel de cazuri, recomandarea este ca aceste alegeri să fie limitate prin legi. Pentru evitarea acestor situații se recomandă ca legile și magisteriul Bisericii să se implice pentru a forma o conștiință bună care să controleze alegerile personale. Recomandarea din mediul creștin este ca omul să fie învățat să-și analizeze alegerile în funcție de scopul său principal, adică conform cu voia și persoana lui Dumnezeu.

Concluziile cu privire la originea înăscută a motivațiilor, respectiv a celorlalte atribute în natura ființei umane confirmă că ființele omenești sunt valoroase și înzestrate suficient pentru a putea trăi în cadrul unui sistem ordonat și să li se acorde drepturi fundamentale ca libertatea de alegere.

Problemele pe care le cauzează alegerile unor indivizi de a face răul sau de a se opune oricărei forme de bine și cum să fie îngădite drepturile de a alege ceea ce este rău pot face subiectul unor studii ulterioare. Alte studii care s-ar relaționa acestui studiu ar putea cerceta rolul conștiinței în modelarea libertății de a alege și a rațiunii. De asemenea, s-ar putea continua și cu o analiză a tuturor articolelor din Declarația Universală a Drepturilor Omului pentru a vedea ce noțiuni și argumente din concepția creștină des-

pre lume și viață ar putea ajuta la îmbunătățirea aplicării declarației și în formarea legilor naționale și internaționale.

Bibliografie:

- *Biblia* – versiunea Dumitru Cornilescu din 1921, ediția corectată 2016.
- Catherwood, Fred, „Creștinul și politica”, în Carson, D. A. ed. / Woodbridge, John D. ed., *Dumnezeu și cultura*, trad. Elena Jorj, Oradea, Editura Cartea Creștină, 2006.
- Clauson, Marc A., „Human Nature and the Christian” (2015). History and Government Faculty Publications. 169, disponibil la http://digital-commons.cedarville.edu/history_and_government_publications/169 (accesat la 03.08.2021).
- *Declarația Universală a Drepturilor Omului* din 10 decembrie 1948 emisă de Organizația Națiunilor Unite și publicată în broșura din 10 decembrie 1948, disponibilă la http://www.anr.gov.ro/docs/legislatie/internationala/Declaratia_Universala_a_Drepturilor_Omului.pdf (accesat la 28.07.2021).
- Erickson, Millard J., *Teologie Creștină*, trad. Elena Jorj, Ediția a VII-a, Oradea, Editura Cartea Creștină, 2004.
- Erwen, Robert B., *Introducere în teoriile personalității*, trad. Sofia Manuela Nicolae, București, Editura Trei, 2012.
- Grudem, Wayne, *Teologie Sistematică: introducere în doctrinele biblice*, trad. Dinu Moga, Oradea, Editura Făclia, 2004.
- *Hebrew verbs: Qal Imperfect* disponibil la https://www.hebrew4christians.com/Grammar/Unit_Ten/Qal_Imperfect/qal_imperfect.html (accesat la 30.07.2021).
- Matison III, William C., *Introducing Moral Theology: True Happiness and the Virtues*, Grand rapids, Michigan, Brazos Press, 2008.
- Noebel, David A., *Înțelepciunea vremurilor: Cum ne afectează pe noi astăzi conflictul dintre principalele concepții despre lume și viață*, trad. Livius T. Percy, Oradea, Editura Cartea Creștină, 2013.
- Peschke, Karl H., *Etica creștină: Întemeierea teologiei morale*, vol. 1, trad. Mitrofan Ioan, Târgu Lăpuș, Editura Galaxia Gutenberg, 2009.
- Robu, Ioan, „Ceea ce i-ați făcut unuia dintre aceștia...”: *Prelegeri de teologie morală și spirituală*, București, Editura Arhiepiscopiei Romano-Catolice de București, 1999.

- ♦ Roughley, Neil, „Human Nature”, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Spring 2021 Edition), Edward N. Zalta (ed.), Spring 2021, disponibil la <https://plato.stanford.edu/archives/spr2021/entries/human-nature/> (accesat la 22.07.2021).
- ♦ Sire, James W., *Universul de lângă noi: Un catalog al concepțiilor fundamentale despre lume și viață*, trad. Florin Mermeze, Oradea, Editura Cartea Creștină, 2005.
- ♦ Wright, Christopher, *Etica Vechiului Testament pentru comunitatea creștină*, trad. Silviu Tatu, Oradea, Editura Casa Cărții, 2019.